

VN/14562/2025
VN/14562/2025-UM-1

14.5.2025

Eduskunnan puolustusvaliokunnalle

Ulkoministeriön asiantuntijalausunto puolustusvaliokunnalle asiasta VNS 9/2024, valtioneuvoston puolustusselonteko, asevalvonta ja -riisunta

Ulkoministeriö esittää kunnioittaen lausunnon eduskunnan puolustusvaliokunnalle koskien valtioneuvoston puolustusselonteon asevalvonta ja -riisuntakirjauksia.

Puolustusselonteon toimintaympäristön kuvaus on osuva myös asevalvonnan osalta. Vaikea kansainvälinen turvallisuustilanne vaikeuttaa suoraan myös asevalvonnan hoitamista. Suurvaltakilpailun kiristymisen ja vastakkainasettelun lisääntyminen sekä Venäjän jatkuva hyökkäyssota Ukrainassa ovat merkittävimmät turvallisuustilanteeseen vaikuttavat tekijät. Myös Lähi-idän tilanne on omiaan heikentämään kansainvälistä toimintaympäristöä. Asevalvontasopimusten toimeenpano on heikentynyt ja edellytykset asevalvonnan edistämiseksi ovat heikot.

Ulkoministeriö osallistui puolustusselonteon valmisteluun. Ulkoministeriön näkökulmasta puolustusselonteon asevalvontaa koskevat kirjaukset ovat sopivat, joskin vähäiset. Asevalvonnan osalta puolustusselonteko täydentää hyvin ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa, jossa on määritelty asevalvontaa koskevat peruslinjaukset. Kyseiset ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon kirjaukset ovat edelleen ajankohtaiset.

Asevalvontaa sivuaa puolustusselonteon kohta, jossa on todettu, että Suomi osallistuu Naton ydinpelotetta koskevaan työhön sekä kasvattaa osaamista ja tietoutta ydinaseisiin ja ydinpelotteeseen liittyvissä kysymyksissä. Aktiivinen osallistuminen työhön on ulkoministeriön mielestä tärkeää. Naton ydinasepelotteen perimmäinen tarkoitus on rauhan säilyttäminen, liittokuntaan kohdistuvan painostuksen estäminen sekä pelotteen luominen aggressiota vastaan. Ristiriitaa asevalvontaan ei em. työllä ole. Naton strategisen konseptin mukaan pelote ja puolustus sekä asevalvonta- ja riisunta ovat strategiseen vaikauteen vaikuttavia tekijöitä. Suomi edistää Naton asevalvontatyötä Suomen ja koko liittokunnan turvallisuuden vahvistamiseksi.

Puolustusselonteossa todetaan, samoin kuin ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa, että Suomelle on tärkeää saada aikaan kansainvälistä sääntelyä, sopimuksia tai

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Ulkoministeriö
PL 176
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Ulkoministeriö
Laivastokuja 3
00160 Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

+358 2 951 6001

Faksi
Fax
Fax

+358 9 629 840

S-posti, internet
E-post, internet
E-mail, internet

kirjaamo.um@gov.fi
www.um.fi

periaatteita uusien teknologioiden, erityisesti tekoälyn sekä autonomisten asejärjestelmien, vastuulliselle kehittämiselle ja käytölle. Puolustusselonteon kirjaukset liittyen päätökseen tappavan voiman käytöstä ovat osin tarkemmat kuin ulko- ja turvallisuusselonteossa. Selonteot täydentävät hyvin toisiaan ja asettavat tavoitteita käytännön työlle.

Samalla kun autonomisten asejärjestelmien merkitys kasvaa, jatketaan keskustelua niiden sääntelystä. Käytännössä työtä autonomisista asejärjestelmistä tehdään eräitä tavanomaisia aseita koskevan yleissopimuksen (CCW) alaisessa työryhmässä Genevessä. Työryhmän mandaatin mukaan tavoitteena on tämän vuoden loppuun mennessä, mutta viimeistään ensi vuoden aikana päästä yhteisymmärrykseen autonomisten asejärjestelmien periaatteista sekä sääntelyn elementeistä. Tulevan sääntelyelementin oikeudelliseen luonteeseen ei työryhmän mandaatissa oteta vielä kantaa. Työryhmän tulee huomioida oikeudelliset, sotilaalliset sekä teknologiset näkökulmat. Työtä tehdään tällä hetkellä esimerkiksi autonomisten asejärjestelmien luonnehdintaan ja käytön rajoituksiin liittyen. Tänä vuonna on kaksi viikon mittaista asiantuntijakokousta. Työssä on saavutettu pieniä edistysaskelia, mutta se on hidasta, eikä varmuutta lopputuloksesta ole. Lisäksi on pidetty lyhyet konsultaatiot YK:ssa keväällä New Yorkissa, jotta tietoisuutta teemasta levitetään laajemmalle ja myös maihin, jotka eivät ole mukana eräitä tavanomaisia aseita koskevassa sopimuksessa.

Tekoälyn vastuullinen sotilaallinen käyttö on teema, johon kiinnitetään entistä enemmän huomiota kansainvälisesti. Viime vuosina on järjestetty kansainvälisiä korkean tason konferensseja ja hyväksytty poliittisia julistuksia teemasta, ja työ jatkuu. Tarkoituksena on ollut nostaa teemaa näkyvämmälle sijalle kansainvälisessä keskustelussa, aktivoida sidosryhmiä ja edesauttaa yhteisymmärrystä teeman tärkeydestä.

Puolustusselonteossa on todettu, että puolustushallinto osallistuu asevalvontasopimusten ja -järjestelyjen ylläpitoon ja kehittämiseen sekä ylläpitää osaamista ja valmiutta niiden toimeenpanemiseksi. Ulkoministeriö tukee tätä, sillä on hyödyllistä saada puolustushallinnon osaaminen käyttöön käytännön työssä.

Puolustusselonteossa on mainittu, että yhtenä osa-alueena puolustushallinnossa selvitetään jalkaväkimiinojen käytön tarvetta ja pelotevaikutusta Suomen olosuhteissa. Puolustusvoimien selvityksen sekä puolustusministeriön puolustuspoliittisen kokonaisarvion ja ulkoministeriön ulko- ja turvallisuuspoliittisen arvion perusteella puolustus- ja ulkoministeriöt päätyivät esittämään valmistelujen käynnistämistä Ottawan sopimuksen irtisanomiseksi. Tasavallan presidentti ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan yhteinen kokous (TP-UTVA) linjasi 1.4.2025, että Suomi käynnistää valmistelut jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen irtisanomiseksi. Ulkoministeriön johdolla valmistellusta hallituksen esityksestä pyydettiin lausuntoja 16.5. mennessä, jonka jälkeen esitys on määrä viimeistellä ja antaa eduskunnalle.

Vaikka asevalvonnan edistäminen on vaikeaa, on tarpeellista jatkaa aktiivista ja rakentavaa asevalvonta- ja riisuntalinjaa kansallisen ja kansainvälisen turvallisuuden parantamiseksi.